Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1985. – P. 193-201. *McHugh* Ch. Reaction Profiles by Americans, Chinese, Japanese, Thai, and Vietnamese on 'Skeletons in the Family Closet' Topics // Intercultural Communication. – 1999. – №1. – http:/www.immi.se/intercultural. *Triandis* H.C. Individualism and collectivism. – Boulder: Westview Press, Inc., 1995. – 259 p.

САХНОВА О.І.
(*Таврійський нац. ун-т ім. В.І. Вернадського*)

ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ У СЕМАНТИЦІ ЕМОЦІЙ АНТРОПОМОРФНИХ ЗООНІМІВ АВСТРАЛІЙСЬКОГО СЛЕНГУ

Лінгвістика пізніше за інші науки почала займатися проблемою емоцій та їх відображенням у мові, проте за останні двадцять років емоційній стороні мови і мовленню надається все більше уваги: вітчизняні та зарубіжні дослідники відносять цю проблему до першорядних завдань антропоцентричної лінгвістики. Дослідженню емоцій та їх вербалізації у мові присвячені роботи А. Вежбицької, Н.Д. Арутюнової, А.А. Залізняк, Ю.Д. Апресяна, Л.Н. Йорданської, І.Б. Левонтіної, С.В. Іонової, В.І. Шаховського та інших дослідників. Інтерес до «лінгвістики емоцій» зріс останнім часом через розвиток таких напрямків, як прагматика, когнітивістика, психолінгвістика, завдяки досягненням сучасної психології та в значній мірі лінгвокультурології.

«До теперішнього часу вже сформувався цілий лінгвістичний напрямок - «емотиологія» (В.І. Шаховський), метою якого є вивчення вербальних корелятів емоцій у трьох аспектах: номінація, дескрипція, експресія» [Масленченко 2006, с. 105-106].

Не зважаючи на універсальний характер людських емоцій, вербалізація емоційних концептів специфічна для кожної окремої мови, оскільки процес номінації здійснюється під впливом національного менталітету, духовної культури народу-носія мови, у відповідності до мовних норм даної мови, а також за участю асоціацій, які оточують поняття, що піддаються лексикалізації.

Але не слід забувати про те, що вторинна номінація обумовлена не тільки і не стільки екстралінгвістичними чинниками, скільки внутрішньомовними закономірностями функціонування конкретної мови, під якими маються на увазі лексична сполучуваність ЛСВ слова, його граматичні категорії та форми, синтаксичні функції. Саме ці чинники є грунтом для «позамовних зернин» і в сукупності дають національно специфічні лінгвістичні плоди.

Серед численних концептів, що обростають емоційними оцінками у свідомості та мові людей, найпопулярнішим є, мабуть, концепт ЛЮДИНА, що безпосередньо пов'язано з першорядною роллю людини у всесвіті, з тим, що саме вона - міра всіх речей, що саме вона або, точніше, її свідомість є основним інструментом пізнання навколишнього світу і самого себе.

Відомо, що для емоційно-оцінного опису людини, її характеру, діяльності і т.п. більшість мов вдається до ототожнення людини з тваринами. Таким чином, народ немов би проводить паралель між звичками людини і звичками тварини, між зовнішністю людини і зовнішнім виглядом звіра. Завдяки метафоричному (рідше метонімічному) перенесенню людині приписуються характеристики тварини і навпаки. Але і тут колективна національна свідомість, використовуючи свій креативний потенціал, додає свій внесок у різноманітність палітри барв національної мовної картини світу кожного конкретного народу. Утворені в результаті метафоричного перенесення порівняння людини з твариною у більшості своїй є

національно-специфічними, тобто не співпадають у двох різних мовах. Якщо ж такі порівняння і мають аналоги в інших мовах, що вказує на схожість когнітивних моделей в даних культурах, вони співпадають лише по одній-двом характеристикам і не мають пари в інших. Тобто набір асоціацій між поведінкою людини і тварини в одній мові не ідентичний набору таких асоціацій в іншій мові. Так, наприклад, в російській мові велику і незграбну людину ми називаємо «медведь», тоді як подібне порівняння відсутнє у носіїв іспанської мови [докладніше див. Корнилов 2003].

В зв'язку з цим О.О. Корнілов звертає увагу на цікавий факт: «...колективна мовна свідомість по-різному розподіляє відносно універсальний набір емоційних оцінок за концептами мови, спочатку ніяк не пов'язаними ні з оцінюванням, ні з емоціями» [Корнилов 2003, с. 235]. І дійсно, найменування тварин або зооніми не несуть у собі ніякої емоційно-оцінної інформації, тобто в основному прямому значенні у них відсутній конотативний компонент. Такий з'являється у них лише в переносному метафоричному значенні як результат діяльності національного асоціативного мислення, а також дії певних мовних чинників, зокрема *процесів семантичної дивергенції*. Явище семантичної дивергенції досліджується багатьма відомими лінгвістами (Ю.А. Зацний, Ю.О. Жлуктенко, Д.М. Шмельов, О.Д. Швейцер, Л.Г. Попова, О.Б. Пономарьова, та ін.), але його вивчення на матеріалі австралійського сленгу досі ще не здійснювалося, що становить ***актуальність*** даного дослідження.

Мета даного дослідження – визначити роль семантичної дивергенції у антропоморфних зоонімах австралійського сленгу.

Дана мета передбачає розв’язання таких ***завдань***:

- з'ясувати, які концепти в австралійському сленгу вербалізуються за допомогою зоонімів;
- відокремити зооніми-сленгізми на позначення концепту «людина»;
- здійснити класифікацію антропоморфних австралійських сленгізмів-зоонімів;
- визначити роль семантичної дивергенції у формуванні антропоморфних зоонімів шляхом вторинної номінації на основі зооморфних метафор;
- визначити, у якому напрямку здійснюється зміна емоційно-оцінної семи у зоонімів-сленгізмів у вторинному значенні.

Щоб уникнути непорозумінь необхідно визначити, що ***предметом*** дослідження є не англійський, а австралійський сленг, що саме по собі істотно, оскільки «специфіка англійської мови, існуючої у різних територіальних варіантах, призводить до того, що одні й ті ж елементи мовного коду можуть використовуватися для передачі різних значень (наприклад, в американському і британському варіантах англійської мови) [Леонтович 2005, с. 46].

Чому було вибрано саме австралійський сленг? По-перше, австралійська мова характеризується яскравою образністю і високим ступенем експресії. По-друге, унікальний світ фауни і флори цієї країни, яка багата на численні ендемічні види тварин і рослин, збагачує австралійський англійський реаліями флори і фауни, які наділяються національно-специфічними асоціаціями, що розвиваються у словотворенні австралійців, і в першу чергу у сленгу.

Перш ніж перейти до аналізу зібраного нами матеріалу, слід позначити межі того, що ми розуміємо під поняттям «сленг» в даній роботі. За орієнтир ми прийняли визначення того, що В. А. Хом’яков називає «загальний сленг». «Загальний сленг» визначається В. А. Хом’яковим як «відносно стійкий для певного періоду, широко поширений і загальноприйнятий шар лексики і фразеології в середовищі живої розмовної мови (іноді з фонетичними, морфологічними і синтаксичними особливостями), вельми неоднорідний за своїм генетичним складом і ступеню наближення до літературної мови...» [цит. по Маковский 1982, с. 11]. Визначення

прийнято нами з тією єдиною поправкою, що сленг *не обов'язково* (курсив наш - *О. С.*) має «яскраво виражений емоційно-експресивний оцінний характер, що представляє часто протест-насмішку проти соціальних, етичних, естетичних, мовних та інших умовностей і авторитетів» (там же).

В ході дослідження нами було вибрано 156 слів і словосполучень з назвою тварини. Вибірку зроблено з російськомовних та англомовних джерел [Австралия и Новая Зеландия 1998; The Dictionary of Contemporary Slang 1990; The Little Book of Great Aussie Slang 2003; http://www.koalanet.com.au/australian-slang.html]. Кожний окремий ЛСВ фіксувався нами як окреме слово. Підрахунок проводився нами таким чином, оскільки з одного боку, розмежування випадків полісемії та омонімії не завжди уявлялося нам можливим, а з іншого боку, це питання не було фокусом нашого дослідження. Проте важливо відзначити, що метафоризація зоонімів у австралійському англійському призводить до семантичної дивергенції усередині лексичних одиниць із позначенням фауни, як в межах австралійського англійського, так і в контексті різних національних варіантів англійської мови.

Як виявилося, не всі одиниці даного корпусу володіють емоційно-оцінним компонентом. Назви деяких австралійських рослин, що включають зооніми, базуються на метафоричному перенесенні цих найменувань, але метафора тут не є оцінною, а частіше за все викликана асоціаціями за формою або за іншими якостями. Цікаво також і те, що в даних найменуваннях простежується зміна таксономічного класу «фауна» → «флора». Наприклад:

- **lambswool** «овеча шерсть» (*Lachnostachys eriobotrya*, сім. *Verbenaceae*; чагарник з білими пухнастими суцвіттями і листям, вкритим пушком; росте у західній частині Австралії);
- **leopard-wood** «леопардове дерево» (2 різновиди дерев роду *Flindersia* сім. *Rutaceae* з плямистим стовбуром, що ростуть у Новому Південному Уельсі та Квінсленді);
- **salmon gum** «лососевий евкаліпт», один з видів евкаліпта (*Eucalyptus salmonophloia*; росте у західній Австралії; має гладеньку рожево-червону кору і міцну деревину);
- **snakewood** «зміїне дерево», назва дерев із зігнутими та переплетеними гілками (напр., *Acacia grasbyi*).

Позбавлені оцінювання і деякі назви тварин, що включають зоонім, який позначає іншу тварину – клас «фауна$_1$» → «фауна$_2$»:

- **cat's eye** «котяче око» (*Lunella smaragda*; яскравий молюск, поширений у Новій Зеландії);
- **кangaroo bear** «кенгуровий ведмідь» *розм. див.* **koala** (коала, сумчастий ведмідь);
- **кangaroo dog** «кенгуровий собака», порода австралійських собак (використовується для полювання на кенгуру і дінго);
- **кangaroo-rat** «кенгуровий щур», двочеревка, сумчастий щур (сім. *Heteromyidae*);
- **sea wasp** «морська оса», морська медуза з дуже отруйним жалом (*Chironex fleckery*; поширена у тропічних водах Австралії).

Проте були зафіксовані і такі зооніми, які, позначаючи інших тварин, виражають ставлення до них мовця:

- **dog** *розм.* кінь або вівця, з якими важко впоратися (з негативною конотацією);
- **native bear** *див.* **koala** (з неявно вираженою позитивною конотацією).

На відміну від цієї групи зоонімів, в якій не спостерігається зміни таксономічного класу, група зоонімів на позначення прізвиськ людей

характеризується зміною класу «фауна» → «людина». Тут можна виділити такі підгрупи:

1. прізвиська людей за родом діяльності (професією):

- **buffalo navigator** *розм. жарт.* погонич волової упряжки;
- **emu** *перен.* ему (людина, що часто відвідує іподроми, собачі перегони і т.п., відділення тоталізатора і підбирає викинуті квитки в надії знайти той, що виграв); (*див. також* **emu bobber** і **emu-bobbing**);
- **grasshoppers** *розм.* «коники» (назва приїжджих у Канберрі, особ. туристичних груп, на відміну від постійних мешканців);
- **kiwi** *розм.* новозеландський солдат або спортсмен;
- **koala bear** *усн. зневажл.* коала (військовослужбовець міліційних частин у період другої світової війни. Принизливий характер прізвиська пояснюється тим, що згідно закону ці війська не підлягали відправці на фронт за межі Австралії).

2. прізвиська людей за місцем проживання:

- **cane toad** житель Квінсленда;
- **cockroach** житель шт. Новий Південний Уельс;
- **croweater** житель шт. Південна Австралія;
- **magpie** «сорока» (назва жителя шт. Південна Австралія);
- **kiwi** новозеландець;
- **pig islander** новозеландець.

До цієї підгрупи можна віднести і прозвання географічних назв (топонімів):

- **Kiwiland** *розм.* Ківіленд (назва Нової Зеландії);
- **pig island** *розм.* «острів свиней» (назва о-вів Нової Зеландії; від великої кількості на них диких свиней, які нібито були завезені туди на кораблях капітана Джеймса Кука.

3. прізвиська, що характеризують людину, її розумові здібності:

- **bandicoot** *перен.* неприємна людина;
- **dingo** *перен.* боягуз, брехун;
- **drongo** *перен.* дурна або незграбна людина; в прямому значенні - дронго (*Dicruridae*; один з гороб'ячих австралійських птахів, звичайно з чорним пір’ям і довгим роздвоєним хвостом; комахоїдна);
- **galah** *перен. розм.* дурна людина, простак;
- **mopoke** *перен.* неквапliва, дурна, часто жалюгідна людина; в прямому значенні - австралійська сова (*Ninox*; мешкає в Австралії та Новій Зеландії; її крик нагадує слово 'mopoke');
- **wombat** той, хто їсть, вступає в інтимні стосунки і йде.

Очевидно, що всі зооніми підгрупи 3, що вживаються в переносному значенні для називання людини, мають в своїй семантичній структурі конотативний компонент з негативною оцінкою. Проте, не завжди зрозуміло, що є причиною подібної метафоричної трансформації значення, тобто за що австралійці так «не люблять» даних представників фауни.

Як не дивно, але дикий собака дінго у австралійців також не в шані. Наявність негативної оцінки у цього слова, мабуть, слід шукати в агресивності та злісті даної тварини, яка харчується будь-якою живністю - кенгуру, волабі, кроликами, гризунами і птахами, нерідко нападає на отари овець. І хоча цуценят дінго можна виховувати в домашніх умовах, інстинкт вбивати в одомашнених дінго розвинений значно сильніше, ніж у найзліших собак [http://thesydneytimes.com.au/?aid=374]. Все ж таки, цей факт не проливає світло на те, чому дінго нібито боязка. До речі, негативне значення, пов'язане з цим зоонімом, передається і фразеологізмами *to turn dingo* і *to act dingo* («виявитися зрадником, брехуном»). Можливо також, що семантика слова *dingo* підпадає під вплив близького йому *dog*, яке, як відомо, має негативні асоціації в

різних варіантах англійської мови і особливо в американському англійському [Маковский 1982, с. 86; The Dictionary of Contemporary Slang 1990, с. 139].

Мовні знаки, що репрезентують деяких ендемічних для Австралії тварин, розвивають не одне, а декілька взаємообумовлених переносних значень. Явище полісемії, властиве таким зоонімам, як *соскatoo, kangaroo, kiwi, koala* та ін., в даному випадку обумовлено тим, що саме представники австралійської нації мають щасливу нагоду спостерігати цих тварин в їх природному середовищі. Постійне сусідство даних представників фауни сприяло фіксації їх поведінки колективною національною свідомістю австралійців, яка, підмічаючи схожість між звіром і людиною, проводила паралелі між ними, закріплюючи нові концепти за вже знайомими зоонімами у формі семантичного деривату. Причому метафорі тут відводиться ключова роль, бо саме метафора є потужним когнітивним інструментом пізнання навколишньої дійсності в руках народу, а також - основним засобом номінації нових або переосмислення старих концептів. Не випадково В. Н. Телія називає метафоричний процес основним способом «створення мовної картини світу в актах вторинної номінації» [Кудрявцева 2004, с. 45]. Для ілюстрації багатозначності одиниць даного корпусу приведемо значення полісемів *соскatoo* і *koala*:

- **соскatoo**: 1. дрібний фермер 2. попередження, вивішене на нелегальних зборах (особ. під час гри на гроші в азартні ігри, наприклад, two-up, щоб попередити про наближення поліції 3. *кримінальний жаргон:* поставлений на пересторозі під час пограбування або під час незаконної азартної гри.

- **koala**: 1. *перен.* людина, що володіє статусом недоторканності 2. *перен.* машина з дипломатичним номером (водій може безкарно порушувати правила вуличного руху завдяки дипломатичному статусу). Див. також значення зооніма *koala bear*, приведене вище.

Тим часом, роль зоонімів у відображенні емоційних оцінок людини на цьому не вичерпується. В досліджуваному корпусі нами було виявлено щонайменше 40 ідіоматичних словосполучень, одним з компонентів яких є зоонім, і які так чи інакше характеризують людину, її вчинки і діяльність. Серед них можна назвати такі:

1. ідіоматичні словосполучення, що називають людину згідно її звичкам:

- **shark biscuit** новачок у серфінгу;
- **show pony** той, хто старається своїм одягом або поведінкою справити враження на оточуючих.

2. ідіоматичні словосполучення, що характеризують людину та її стани:

- **mad as a cut snake** дуже злий;
- **as busy as a cat burying shit** зайнятий;
- **as mean as cat's piss** підлий, скупий, немилосердний;
- **cunning as a dunny rat** дуже хитрий, підступний;
- **as cross as a frog in a sock** той, хто говорить сердитим голосом;
- **grinning like a shot fox** дуже щасливий, задоволений;
- **flat like a lizard drinking** зайнятий;
- **as fit as a Mallee bull** дуже міцний і сильний;
- **useless as tits on a bull** (*також:* **useful as tits on a bull**) некомпетентна або непотрібна людина, річ;
- **to be small and wiry as a brumby** бути людиною невеликого росту, але міцною і витривалою;
- **blind as a wombat** абсолютно сліпий;
- **like a shag on a rock** (*також:* **like a bandicoot on a burnt bridge**) самотній. (Див. значення *shag* в британському і американському сленгу [Мележик 2005, с.75]).

До речі, зоонім *bandicoot*, який в прямому значенні використовується для назви «сумчастого щура, що скоює спустошливі набіги на сади і городи», є компонентом цілого ряду ідіоматичних словосполучень:

- **poor as a bandicoot** нещасний як бандикут;
- **lousy as a bandicoot** брудний як бандикут;
- **barmy as a bandicoot** божевільний як бандикут;
- **brainless as a bandicoot** дурний як бандикут;
- **bald as a bandicoot** лисий як бандикут.

Цікаво, що в даних стійких словосполученнях компонент *bandicoot* повністю позбавляється свого денотативного значення і є носієм лише емоційно-оцінної конотації. Створюється враження, що даний зоонім виконує роль акумулятора негативних асоціацій, які проектуються на решту компонентів ідіоми і таким чином підсилюють властиву їм негативну конотацію.

Два фразеологізми даної вибірки служать для іронічної оцінки розумового і психічного стану людини:

- **quick as a wombat on a lazy day** дурний, тупий;
- **kangaroos loose in the top paddock** недоумкуватий.

3. ідіоматичні словосполучення, що описують дії, вчинки або діяльність людини:

- **to be fleeing like a bandicoot** утікати;
- **to like jackie** старанно працювати; *jackie* те ж, що *kookaburra* (зимородок-реготун);
- **to get a joey in the pouch** завагітніти; *joey* дитинча, малюк (кенгуру або посума);
- **to flog a dead horse** продовжувати робити щось, хоча очевидно, що це даремно;
- **to make ducks and drakes of** (**=to play ducks and drakes with**) марнотратити, розбазарювати;
- **like a bucket of prawns** швидко відходити.

4. ідіоматичні словосполучення, що характеризують фізіологічні потреби людини:

- **going to see a man about a dog** піти помочитися; піти, не повідомивши куди;
- **ready as a drover's dog** сексуально збуджений;
- **root rat** той, хто постійно шукає сексу.

«Фразеологічні одиниці як знаки культури складають ряд з іншими її експонентами і вписуються в аксіологічну систему культурних концептів, що становлять ціннісну картину світу англійського соціуму» [Олейник 2006, с.129]. Оцінні сленгові слова і стійкі словосполучення в австралійському англійському, утворені на метафоричній основі за рахунок лексико-семантичного варіювання, дозволяють сформувати більш точне уявлення про когнітивні механізми колективної австралійської свідомості, про когнітивні моделі австралійської культури, більш тонко відчути іронію і образність, зосереджені в них.

В результаті дослідження було зроблено такі висновки:

1. емоційні стани і оцінки можуть вербалізовуватися в мові за допомогою зоонімів і фітонімів.

2. вербалізація емоційних оцінок може здійснюватися шляхом семантичної деривації, основу якої в більшості випадків складає метафоричне перенесення значення і результатом якої є зооморфна метафора.

3. завдяки трансформації значення зооніми, як найменування поведінкових характеристик людини, володіють більшою експресивною силою, ніж аналогічні їм визначення з емоційно-оцінною семантикою.

4. метафоризація зоонімів запускає процес семантичної дивергенції, що обумовлює різноманітність англомовної картини світу в різноманітті її національних варіантів. Таким чином зооніми, що вживаються в актах вторинної номінації, є національно специфічними.

5. в більшості своїй зооніми використовуються для вербалізації концепту ЛЮДИНА, її характеристик і діяльності, що ще раз підтверджує антропоцентричний характер мови.

6. зооніми в австралійському сленгу являють особливий інтерес, оскільки включають найменування ендемічних видів тварин, що служить додатковою асоціативною базою для вербалізації нових концептів емотивного характеру або уточнення старих.

7. в австралійському англійському зооніми - не завжди засіб передачі емоційної оцінки.

Література

Австралия и Новая Зеландия. Лингвострановедческий словарь / Под рук. В. В. Ощепковой, А. С. Петриковской. – М.: Рус. яз., 1998. – 216 с. *Корнилов О. А.* Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЧеРо, 2003. - 349 с. *Кудрявцева Л. А.* Моделирование динамики словарного состава языка: Монография. – 2-е изд., испр. – К.: ИПЦ «Киевский университет», 2004. – 208 с. *Леонтович О. А.* Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения: Монография. – Москва: Гнозис, 2005. – 352 с. *Маковский М. М.* Английские социальные диалекты (онтология, структура, этимология): Учеб. пособие. – М.: Высш. школа, 1982. – 135 с. *Масленченко Н. А.* Этнокультурные особенности языкового выражения эмоций: перспективы исследования. // Всеукраїнський науковий форум: Сучасна англістика: Стереотипність і творчість: Тези доповідей / За ред. В. О. Самохіної (Дмитренко). – Харків: Торсінг Плюс, 2006. – С. 105-107. *Мележик К. А.* Сферы, в которых наблюдаются различия между значениями американских и британских единиц сленга. // Культура народов Причерноморья /Ред. кол. Катунин Ю. А. и др. – Симферополь: Межвузовский центр «Крым», 2005 г., № 76. – С.73 – 76. *Олейник С. В.* Концептуальные основания семантики оценочных фразеологических единиц. // Всеукраїнський науковий форум: Сучасна англістика: Стереотипність і творчість: Тези доповідей / За ред. В. О. Самохіної (Дмитренко). – Харків: Торсінг Плюс, 2006. – С. 129-131. *The Dictionary of Contemporary Slang*. Tony Thorne. Pantheon Books. New York. 1990. – 583 p. *The Little Book of Great Aussie Slang*. Edited by Sonya Plowman. The Five Mile Press. Printed in China. 2003. – 96 p. http://www.koalanet.com.au/australian-slang.html, http://thesydneytimes.com.au/?aid=374

СВИРИДОВА Н.Н.
(*Горловский гос. пед. ин-т иностранных языков*)

РУССКАЯ ФАМИЛИЯ – КАК ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН В РАБОТЕ Б.-О. УБЕНГАУНА «РУССКИЕ ФАМИЛИИ»

Имена собственные (далее – ИС) в целом (и антропонимы в частности) почти безоговорочно относятся к так называемой фоновой лексике. Как известно, для успешной межкультурной и межъязыковой коммуникации мало усвоить языковые закономерности, но необходимо овладеть фоновыми знаниями иноязычной культуры, иметь представление о национально-культурном особенностях народа-носителя языка.

В связи с тем, что антропонимы (в нашем случае фамилии) являются важнейшим языковым источником информации о духовной культуре, т.е. обладают большим